

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 fior., pe siése luni 2 fior. 25 cr., pe trei luni 1 fior., 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei) si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor responde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti.

Proba de oratoria populara.

(Capetu.)

Romanulu mai n'a avutu deregatori de némulu seu, si ast'a e caus'a, ca n'a potulu inaintá, nu si-a potulu immultí talentulu daruitu de d-dieu. Se desgropamu talentulu, si vomu face din romanu poporu de frunte. Suntu plinu de sperantia.

Deregatorii de nému strainu fia catu de omenia, catu de intregi, ei-si facu numai dator'ia ce le e impusa, deregatorii de némulu propriu se sacrifica pentru poporu, séu trebuie se se sacrifice. — Nu voiú se afirmu, ca nu s'ar' intemplá si din contra, in sa casurile suntu mai rare, si apoi dupa firea lucrului aru fi se lipsésca.

Deci, romane, cunósce dupa acésta pétra de cercare pe adeveratulu teu deregatoriu.

Acel'a, care se bucura de banii tei, de puii tei, si de óuale tale; altminte candu ai tréba cu densulu, ori nu s'a sculatu, ori e la mésa, ori e pretardíu, séu are alta tréba, si te mana pe alta dí, — acel'a nu e deregatoriu constitutiunалу, nu e nice de regatoriu absolutisticu; caci in casulu d'antaiu nu merita increderea poporului, in casulu din urma abusa de increderea domnitoriului, ce l'a pusu in deregatoria, si care cá tatalu poporului, nu póte voi decatu binele acestuia. — Asemenea deregatoriu e unu egoistu, o lipitóre, ce cautá numai folosulu seu propriu, si ride de omenirea scapetata, ce o suge.

Apoi folosulu propriu totu hotiulu si telhariulu si-lu cautá, — prin urmare unu deregatoriu egoistu, ce traiésce din averea publica, fora a avé durere de poporu, intru nemica e mai bunu cá unu hotiu si telharius, fia romanu, fia altceva.

E fórté bine se avemu ómeni invetiati, ei trebuie in sa se fia si umani, crescini buní si pururea gal'a a se

sacrificá pentru aprópele seu. Alto mintea invetiatur'a e fara folosu pentru noi, si si pentru ei, apoi cine nu folosesece cuiva, nici unu meritu n'are.

Amu auditu de multe ori dicundu, ca nu e bine se-ti faci tréba cu prostulu, se nu te mesteci in taritie, ca te manca porcii. — Erá óre candu masim'a la oficiali a dice „*pungentem ungit, unguentum rusticus pungit*“ „adeca prostulu unge pre celu, ce -lu impunge si impunge pre care -lu unge.“ Si eu m'am indatinatu a dice in esaperatiune: „cine e bou, se traga in jugu.“

Tóte acestea suntu adeverate dupa impregiurari, suntu masime castice, insé trebuie se destingemu. Unu deregatoriu filantropu se nu desperzeze, ci cu constantia si pacientia se luere spre indreptarea poporului, caci ast'a e chiamarea lui, nu aceea, cá se traiésca bine.

Noi romanii suntemu in stare fórté nefericita, pretóimea nóstra é puçinu cultivata, invetiatorii nostri suntu puçinu luminati, pentru ca le lipsescu midilócele de cultura si subsistintia.

Luminatorii poporului nostru deocamdata se fia dara deregatorii publici, pentru-ca acestia au séu aru trebuí se aiba ceva lumini, au lefe, cá se traiésca, si ocaziune destala d'a invetiá poporulu in tóta buna óra.

Sistem'a nóstra de gubernu e basata pe judecie tractuale. Cati judeci tractuali atati patriarci.

Unu jude comunalu se vaeta, ca nu-lu asculta poporulu. Reu, fetulu meu, dice judefe tractualu „cine vré se fia mai mare, se servésca toturor'a“ dice Christosu. Daca vrei se te asculte, dá pilda de ascultare, numai pild'a buna implinesce poruncile, cá judele se fia ascultatulu se nu aléga fráte cumnatu, veru; nepotu, unchiu, finu si nasiu spre ai scuti, ci se sarcineze pre toti amesuratu, si dreptatea i'va intari autoritatea.

Bucuru se plange ca vecinulu seu éa batjocuritu,

si cu vehemintia cere indestulare. Iérta frate, cá dice Christosu: „de 70 deori cate 7. se ierti fratelui teu.“ Tu esti crestinu, cu ce vei adevéri crescinatarea ta daca nu ierti?

Georgiu se geluesce, ca l'a batutu Stanu, si éra vré pedépsa. „Daca cineva in tine dá cu pétra, dá in elu cu pane, díce mantuitoriu.“ — Óre lupiloru si ursiloru a vorbitu domnulu? Nu! ómeniloru, chipulu si asemenarea lui d-dieu! Iérta si se vá iertá tie!

Pavelu are 10 fi. la Jacobu, si cere esecutiunea chiaru in lun'a lui Martiu, candu acel'a a ispravitu nutretiulu, lu-impresóra lucrulu, si n'are ce mancá. Pavelu cere a-i se vinde cu esecutiune singur'a vaca, care cu laptele nutresce o casa de copii. — Judele, díce, Pavele, aibi mila si astépta pana póte seraculu, ca dis'a este: cu ce mesura dai, cu aceea vei luá! Indurate spre seracu, si se va indurá d-dieu spre tine.

Vladu se scóla cu acusa asupra judelui, a popii, ómeni cu influintia in comuna, prieteni cu toti domnii si facu jalba mare. — Omule! i díce intieptulu, fii blandu cá porumbuú, si intieptu cá sierpele. — De ocamdata intórce faci'a se te lovésca si pre ceea parte, si astépta tempulu, cá se tí se faca dreptate.

Lovindu cu capulu de zidu, se sparge.

Cu asiá metodu ómenii se voru imblandi, si judele va luá din suta numai unu registru penalu, si apoi lumea vá privi in tr'ensulu pre adevératulu parinte.

Numai unde reutatea e patenta, acolo se intrebuie asprimea paragrafului. Legea catu de rea e mantuitoria, daca se apléca bine, si din contra, catu de buna, n'are valóre, déca se incungiura, séu nu se apléca. —

Ómeni buni, suntemu crescini. In ce stá crescinatarea? se iubimu pre dumnedieu mai presusu de tóte, si pre semenile nostru, cá pre noi insine. Óre iubimu noi pre d-dieu, candu ceremu numai dreptate; dreptatea e judecata, si judecat'a nu e iubire.

Iubire e implinirea porunciloru. „Dá lui d-dieu ce e a lui d-dieu, si cesariulu ce e alu cesariulu.“

Cumu implinimu noi voi'a domnului, candu nu implinimu ordinele mai mariloru lumesci.

Déca ne mena la drumu, asteptamu se ne traga, déca ne postesce a dá copii la scóla asteptamu se ne arate la judele, daca ni se cere dare astemptamu esecutiune militaria. Tóte lucrurile le facemu, dara tóte le facemu de sila.

Apoi déca celea lumesci le implinimu asiá de reu, cumu stá cu celea d-dieesci? O! fórté reu, mai multu de catu reu!

Sambat'a spre dumineca nóptea ne ducemu cu boii in aperatu, preotulu tóca, noi n'amu dormitu nóptea, nu mergemu la baserica caci ne sculamú numai in tempulu sfinței liturgii, si atunci ne ducemu la carciuma.

— Birulu n'avemu cu ce se-lu platimu, dara jidovulu avemu de unde, ca ne indatoramu. — Apoi cine are tréba la orasiu, merge duminec'a si serbatórea. La tergurile, cari tienu in serbatorile cele mari, la bobotésa si la santulu Iliá. In vinerea mare romanii implu tergulu. La pasci, la rosalie la craciunu crescinii jóca díua nóptea.

Chirionu are tata betranu si móre. Elu siede in capulu satului, se duce dupa porunca, si aduce pre inspectoriulu mortiloru in mediulu noptii, a ploatu, e noroiu, intunerecu, besna, bietulu inspectoru cade de dóueori si-si rumpe nasulu intorcanduse singuru, a dóu'a dí cere 26 cr. ce-i competu. De unde se-i dee Chirionu, ca n'are, e seracu. Dara aduce unu butoiu de rachiú, ferbe o óla mare de vérdia, face unu caru de colaci, si dá din ei mai antaiu popii, judelui, nasiului, la unchiulu, la cumetru, la nepotulu si la toti ómenii avuti din satu. Candu vinu seracii la rendu s'au ispravitu. La ospetiulu mortulu éra gazdele cele bune suntu in frunte, seracii dupa usia, si tocma cei lipsiti capeta nemica.

Ast'a se chiama poména!

Dara se vedi.

Radulu e omu sermanu, cas'a lui e intr'o rovina, usi'a mica, catu abia intri, podulu plecatu, de te lovesci de grinda, paretii fresce gilavi pana susu, ferestile nesce gauri, si cu típa. Aerulu nu póte patrunde in asta gaura, radiele sórelui n'au pre unde intrá. Radu n'are lemne se faca focu, in curte e o balta, unde se topesce canep'a ver'a. Umedial'a si aerulu putredu a-taca sanatatea bietulu omu, elu cade la patu si móre.

Veduv'a amarita remane cu 7 copii merunti, toti la ochi cu urdori, la grumádi cu gálci, la gura cu bube si le curgu urechile. — Se vaita cu totii, ca n'are e le dá de mancare.

Cei mai maricieii ésu in satu si cersiescu. Antaiu toti le dau cate ceva, si a dou'aóra, si inca, dara loru le trebuea totu deun'a se manance, si pre urma cine se le totu dée? Incepu pre rendu a capetá din casa 'n casa pumni in locu de stiuci. — Cersíndu ei vedu, unde e securea, sfredelulu si alte lucruri ale ómeniloru, si candu neme nu mai miluesce, fura un'a séu alt'a, cá se capete pre ele de mancare. Asiá satulu cresce 7. cersitori ori 7. hoti.

Oh, pana se facu aceia mari, cate pomene au facutu satenii rendu pre rendu, din care in sa cine au avutu folosu! Nu cumva sufletele reposatiloru?

Adeverata poména ar' fi fostu se fi ajutat pre Radulu, a-si face cas'a sanetósa, cá se nu prasésca coppii slati, apoi dupace l'a luat d-deu, se stérge urdorile copiiloru, unulu cate unulu ai luá in casele sale, ai tramite la scóla pana la 12 ani, si apoi a face din tremsii ómeni folositori societatii, nu in sa ai lasá se-i fia ráia si lepra.

Se vaita ómenii, ca suntu seraci. — Cine are dóue palme sanitóse e bogatu.

Se calculamu cu ce e folositu saténulu in tempulu de adi. La 1848 erá iobagiu, lucrá dlai pamentescu cu mamalig'a sa 104 de dile pre anu, se pretiuimu diu'a cu 5. duce, si mancarea cu alte 5. duce, face pre anu 104 fi. vechi, caci asiá ambla acumu pretiurile cele mai moderate.

Se calculamu decim'a numai 25 fi. vechi, lucrulu drumului 10 fi., administrarea la magazinu, preiuncture, dile de venatu, de decimuitu si alte merunte 10 fi. facu cu totulu 150 fi.

Acestea suntu greutati acumu cu totulu sterse, si in asta mesura celu mai de rendu iobagiu pre lunga darea in adeveru cevá mai puçinu de atunci le prestá.

Se calculamu acumu greutatile de astadi si nu la unulu de midilocu, ci la gazd'a cea de frunte, nu se suie la 50 fi., asia ðara fiacare e in profitu cu 100 fi. pana la 120 fi.

Totu asiá si graniciariulu. Elu facea dóue renduri de plaiu, cu dusu cu venitu 40 de dile, 2 de varda 30 de dile, 2 de ordonantiu, 12, apoi mustra, revisiuni, conscriptiuni, drumuri si preiuncturi de poména nenumerate. Óre nu erá si acést'a destula iobagia? —

Dara ce amu dísu? ómenii au castigatu dile, apoi dóra dilele voru fi bani.

Omului nostru nu-i place a merge la lucru, elu pipa dilele lunga muiere la focu, ori le dórme sub pomu la umbra, séu le bea la jidovulu in carciuma. — Apoi se nu fia seracu? Se nu fia prostu?

Amu dísu, ca seraci'a urméza din prostia.

Vedeti, dulcii mei, unde e radicin'a reului. —

Noi nu amu fi seraci daca amu sci traí, apoi, cá se invetiamu a traí ne trebue invetiatori, dara nu invetiatori cu opinci, neci invetiati din totu, feciorulu poppii, séu alu judelui, cari sciu numai buchile lui Chirilla, caci pana vomu avé de acestia, nu vomu invetiá nemica, pentru ca ei nu sciu nemica „si a conduce orbu

pre orbu cadu amandoi in gaura.“ — Si de aceia se imbia cu dascalii eftina si asiá ve place, pentru ca in prostia pretiuiti mai multu boulu decatu pre copilu.

Apoi unu dascalu bunu nu se platesce cu 7 ori 15 fi. pre anu, cumu vedu ca in cele mai multe sate se afla, — ce i scarba omului se si scóta din gura, vediuendu ca purcariulu satului are de 5 ori mai multa simbria.

Totu insulu a castigatu din mil'a inaltiatiului imperatu o suma de 100 fi. pre anu, desi in dile adeveratu, in sa dilele se potu face bani, daca suntu ómeni, si iubitori de lucru. — Din acestea se dee unulu numai 5 fi. la invetiatoriu, si vomu capetá in totu satulu o lumina, unu adeveratu tata la coppii tuturor'a, si ne vomu luminá.

Unu invetiatoriu bunu nu бага coppii cu perulu in parete, nu-i pune cu genunchii pre bone de cucuruзу, nu tiene batiulu dupa usia, nu-i bate cu linia preste unghii, nu-i scutura de urechi, nu-i incuia in scóla, pana dascalii dvóstra se ducu la birtu si apoi vine bétu in scóla de omóra si celea mai bune simtiuri ale copiiloru — apoi si Dvóstra ve place se duceti pre invetiatoriu, la birtu se ve cante acolo! — Mai in colo invetiatoriulu bunu nu tiene coppii tótá diu'a in scaune séu in picióre (ca multu nepasatori ce suntu nici scaune n' aveti in scóla) ca prin asemenea pasuri din atati prunci si-face atati vresmasi.

Dascalulu procopsitu invétiá coppii un'a séu dóue óre, mai multu glumindu, decatu seriosu, apoi ése cu densii pre sub salci, la riuri, la campu verde, la umbr'a pomiloru, cantandu „Descéptate romane.“ Acolo unii se jóca de-a pil'a, de-a petreculu, de-a gai'a o óra, alti mai descepti in giurulu invetiatoriului asculta lectiuni despre unele si altele plante ale naturei, — apoi face gimnastica cu baietii, cá se se deprinda si se li se intarésca medularele. Invétiá baietii si fetitiile cantece, jocuri si dantiuri mai nobile, caci numai cu acestu metodu se vá prasí o generatiune mai alésa. Dupa ce s'a incaldítu, i scaldá in riu si-i invétiá a innotá. — Apoi scotu mamaliguti'a din straista si prandiescu pre érba verde in compania, unde cei mai avuti dau si la seraci. — Mai invétiá unu césu, dóue, si apoi se intorcu a casa, ca e séra.

Iérn'a e cu greu seraciloru a tramite toti coppii la scóla, caci n'au cu ce-i imbracá si incalciá, in sa vér'a potu se-i mene desbracati si desculi pentru ca e caldu.

Altu folosu de scóla vér'a este, ca parentii mergandu la lucrulu campului, lasa coppii ingrigea invetia-

toriului, si sunt siguri, ca nu-i musica vrũnu cane, neci ca voru cadé in vr'o fontana séu ca-si voru sparge capetele. Apoi nu trebuia se mérga la scóla numai baetii, ci si fetitiile. Caci némulu romanescu nu se va civilisá mai inante de ce se voru cultivá femeile, pana nu vomu vedé in feréstr'a fiacarei coliba óle de flori; apoi cine nu ambla la scóla nu iubescó florile, si firesce, ca cui nu placu flori mai alese nu-i place neci lucrulu mai alesu. Ism'a, busuiculu si ferfenii sunt de ajunsu, acestea sunt florile iobagiloru, le-au trecutú tempulu.

Muerile la sate nu sciu ferbe unu puntu de carne, nu sciu spelá unu blidu, nici a sterge o mésa, apoi se astepti dela densele se prasésca o vitia mai alésa! Cum este cu ism'a si busuiculu, va se díca cu daten'a vechia, asia e si cu numele copiiloru.

Daca-i vomu botesá totu cu numele Ioane, apoi Ioane e purcariu, Ioane e vacariu, Ioane cersitoriu, la cine se remnésca copilulu; altu ceva ar' fi candu le-amu dá nume mai nobile, caci celu puçinu aru întrebá: pre cine au mai chiamatu asiá, cá se-i imite faptele si se se adópere a-si imbunatai starea.

Acestea suntú lucruri puerile, dicu unii, fia, dara e bine se incepemu de aci, caci cine nu se pricepe la lucruri mici, de mari nu va fi aptu nici candu.

Amu dísu, ca suntemu in mare castigu in diu'a de astadi, prelunga sarcinile de órecandu.

Si altu castigu avemu, cu multu mai mare. Óre candu ne serveamu cu limb'a maghiara, in anii din urma cu cea germana, astadi darulu dlui, cu cea romana, cu dulcea limba a mamei nóstre, folosu mare si ne stimatu!

Mergea romanulu in 1848 la dlu F. . cá se-i faca instantia unгурésca, si cautá se-i dee pre dens'a 5 fi. mergea dupa aceea la doctoru G. . i-o face nemtiásca, si-i dá pre dens'a 5 fi, astadi merge, — vedeti castigulu limbei, — la d-lu R. . si-o face romanésca, si da pre dens'a — 5 fi. —

Acum'a cumu se nu salte romanulu de atata hasna?

Jalb'a unгурésca, jalb'a nemtiésca si jalb'a romanésca e totu cu 5 fi.!

Vedeti dulcii mei, ca cumu amu castigatu o gramada de díle, care le bemu, séu le dormimu fara folosu, asiá amu castigatu si limb'a, care nu o scimu, si prin urmare nu ne putemu folosi cu dens'a.

Se ne venimu in fire, se ne desfacemu de lene, se ne scuturamu de prostia!

Omulu e omu numai candu scia carte. Invetiatur'a lu - face domnu preste dobitócele pamentului,

altumintre e singuru dobitocu, si de i-ai darui lumea, elu totu nu vá avé nemica!

Pana vomu tramite copii nostrii cu boii, cu vacile, cu porcii, si cu gascele, ei nu se voru redicá mai pre susu de acelea dobitóce, si nu se voru pricepe mai multu decatu ele.

Iobagi'a a cadiutu, dara ómenii acunú in locu de a iobagi de sila, iobagescu de dragoste, si nu spre a se folosi pre densii, ci se tienu, cá orbulu de gardu — de obiceiurile rele.

Tóta comun'a are pamenturi mai bune si mai rele. In locu de a lucrá pre cele bune in totu anulu ei au trei hotare. Lucra odata cele bune si alta data iobagescu la cele rele, care nu le aducu séu numai fórté puçinu folosu, pre candu cele bune in ogoru producu polomida.

Ati auditu dela parinti, ca loculu trebue se repause. Bine daca n'ar' cresce érba si palomida pre densele care totu atata vлага storcu, cá si bucatele semenate.

Eu cunoscú tieri, unde nu e ogoru, si acelea nu-trescu de 10 ori atát'a populatiune in proportiune cu Viér'a nóstra, si de buna séma nu-i tienemu noi cu produptele nóstre, unde se hodinesce pamentulu. Satenii nostrii facu la tierina catu e anulu, si in fiacare véra prapadescu lemne tenere, cu cari s'ar' servi o generatiune intréga. — Pentruce se iobagescu la tierine, si se strici padurea? Nu pentru alt'a, ci, cá vacariulu, boariulu, viteliariulu si porcariulu de o parte, apoi gitariulu si veghiatoriulu de alta parte se póta dormi si se capete simbria de géba, caci déca suntú pusi a pazí, apoi de ce se faci garduri la bucate? Priviti la siesurile Banatului, Ungariei, Romaniei unde nici poména nu e de asemenea garduri, si totusi bucatele crescú ne vetemate. Vedi bine pazitorii nu lungarescu catu e draguti'a de di de véra la somnu si in birturi.

Astea suntú, bunii mei, sfaturile mele, care inasa aru trebui luni spre a vi-le puté estinde cu de ameruntulu, si dvóstra minte spre a vi-le puté insusi si urmá dupa densele.

Dara de ocamdata mi incheiu cuventarea cu acea ferbinte dorintia, cá dvóstra — si cate v'amu spusu — se urmati dupa densele, si veti vedé, cá seraci'a numai si-va sgaí ochii pre feréstra, dara pre usia nu vá intrá. Dati dara copilasii si copilele la scóla, ca numai invetiatur'a si bunacrescerea ve póte smulge din amar'a seracia, dati-i la totu feliulu de maestrii, ca singuru

plugaritulu nu e de ajunsu unui nému spre a puté fi mare, si avutu. e. c. t. e. c. t. e. c. t.

Nu ve spariati, ca daca toti aru invetiá, aru lipsí lucratorii de pamentu, caci lumea nu sta numai din tiér'a Oltului, afara de acést'a in Tiér'a Oltului aveti fórté puçini invetiati, si maiestri si mai puçini, — si nu e mirare, ca deregatoriile suntu ocupate mai totu de straini, si maiestriele de jidani, unguri, armeni, nemti sasi e. c. t.

In sfersitu iubitivé, ajutati unulu altuia in tempu de nevoia, — ur'a, pism'a, neintielegeréa se ve fia pre atetea lucruri scarbóse si nesuferite?! M... G. . .

Programa

pentru Espusetiunea de produse, manufapte si artefapte natiunale, care se va deschide in Brasiovu la
29/16 Iuliu 1862.

1. Acést'a antaia espusetiune de proba se face sub auspiciile Asociatiunii transilvane pentru inaintarea literaturéi si a culturéi romaniloru si in spiritulu statuteloru aceleia.

2. Comisiunea alésa la 8. Febr. 27. Ian. a c. in adunarea amestecata a gremiului de comercianti si a onoratoriiloru compusa din cinci membrii actuali si cinci suplinitori, recunoscuta si de catra on. Comitetu alu Asociatiunii, este façia cu Asociatiunea si cu intregulu publicu singuru respundietóre pentru tóte mesurile ce vá luá dens'a spre a infintiá proieptat'a espusetiune, prin urmare nici despusetiunile densei nu voru poté fi contramandate de nimini, éra socotél'a lucrariiloru o va dá deadreptulu Comitetului Asociatiunii si prin acef'asi adunarii generale.

3. Comisiunea e oblegata a deschide si a duce protocéle regulaté despre priimirea, asiediarea, pastrarea si eventualu vendierea séu remiterea toturoru obiepteloru de espusetiune, éra la incheierea intregéi operatiuni le va supune Comitetului Asociatiunii spre deaprópe cercetare; éra portarea socoteliloru o vá concredé unui scriitoriu capace si credinciosu pe langa platirea de unu onorariu cuviinciosu.

4. Comisiunea concredé asiediarea dupa unu metodu practiculu a toturoru obiepteloru unui arangeur tocmitu éراسi cu plata; ea va supreveghiá totu odata cu tóta luareaminte cá, din obieptele trimise pentru espusetiune nimicu se nu se veteme, séu strice si cu atatu mai puçinu se se instraine sub nici unu feliu de cuventu séu pretestu; de aceea obieptele voru trebui se

fia numerisate acuratu, se pórté si numele trimitietoriiloru séu producatoriiloru loru asiá precumu s'a publicatu mai adesea si prin diurnalele romanesci. Tocma pentru acést'a.

5. Pe totu timpulu asiediarii obiepteloru si pana in momentul deschiderii nu va fi iertatu la nimini altulu a intrá in loculul destinatulu pentru espusetiune, afara numai de membrii Comisiunii, prin urmare arangementulu inca se va face cu usile incuiate.

6. In casu inse candu vr'o corporatiune séu societate ar' voi se-si asiedie obieptele ea insasi dupa gustulu seu, atunci i se va asemná unu localu inadinsu, in care membrii unei asemenea corporatiuni se-si póta asiediá obieptele pe placu, inse si pe respunderea propria.

7. Spre coperirea speseloru espusetiunii si anume pentru onorariile susu aratatiiloru doi ampoiati pentru fachini, decoratiunea localulu, tiparirea programei, a bileteloru de intrare, a catalogulu obiepteloru si a scrisoriiloru laudatorii, apoi pentru stelage de asiediatu s. a. — se deschide comisiunii prin comunele romanesci din Brasiovu, de ocamdada unu creditu numai de v. a. fi. 300. — carele se vá reacoperi din vendierea obiepteloru destinate pentru fondulu Asociatiunii.

8. Comisiunea va alege dintre toti ddni membrii Asociatiunii unu colegiu de siepte Censori séu Arbitria, carele se va insarciná cu cercetarea obiepteloru espuse si cu edjudecarea independenta de ori-ce inriurintia a scrisoriiloru laudatorie pentru obieptele care voru meritá lauda.

9. Acestu colegiu de censori se va apucá de lucrurile sale in trei díle inaintea deschiderii si va continuá cu ele pana in diua deschiderii espusetiunii, portandu protocélu despre censurele sale, inse in secretu.

Toti articuli de espusetiune se voru despartí in sectiuni si clase si anume:

Seçtiunea I. Obieptele de arte frumóse.

„ II. Manufacturele femeiesci.

„ III. Cele barbatesci.

„ IV. Prodúptele de agricultura preste totu.

„ V. Prodúptele montanistice.

Aceste sectiuni se voru subimpartí in mai multe clase dupa natur'a si calitateá loru.

11. Obieptele fine voru fi aparate de pulbere si tavalire coperindu-se cu chartia fina transparenta, precum si altele prin tractarea loru crutiátóre;

Comisiunea insa nu respunde pentru stricatiunile ce s'ar' fi intemplatulu vre unui obieptu pana la sosirea lui in loculul espusetiunii.

12. Articuli intrati odata in localulu espusetiunii nu se mai potu scóte de acolo pecatu timpu va tiené espusetiunea fara pre'nsciintiare facuta in scrisu la comisiune.

13. Orice articulu, despre care s'ar' aflá ca nu este facutu de mana romanésca, se va remite trimititoru lui indata pe langa reversu de repriimire.

14. Articuli espusi stricatiunii séu putregiunii, precum sunt unele póme si altele asemenea, se priimescu numai sub conditiune, ca nu facu respundietoru pe nimini pentru stricatiunea urmanda.

15. Deschiderea solena a espusetiunii se va intemplá asiá :

DDnii membrii Asociatiunii adunati fiindu pana la 12 óre diminéti'a in sal'a de siedintia, comisiunea in corpore va invitá pe Escelenti'a Sa dn. presiedinte.

Dupa intrarea presiedintelui chorulu de musica va intoná imnulu popularu. Indata apoi unulu din membrii comisiunii va face adunarii unu raportu despre genesea (urdírea) acestei espusetiuni si va desfasiurá temeurile pentru care aceeasi s'a inbintiatu. Dupa acésta presiedintele binecuventandu in treprinderea va dechiará espusetiunea a fi deschisa si va trece in localele ei.

In acestu timpu chorulu de musica va face a se audí un'a din cele mai placute arii nationale.

Pretiuulu intrarii in localele espusetiunii pentru publicu este la persónele de rangu dupa placere, éra pentru altu publicu 20 cr. v. a. care se va incasá cu ocaziunea darii bileteloru.

16. Localulu espusetiunii va stá deschisu pentru publicu, in fiacare dí dela 3 pana la 6 óre dupa amiazi, in care timpu nu va fi iertatu a miscá nici unu obiectu dela locu.

17. A trei'a dí se va incepe cu vendiarea obiecteloru dupa o modalitate, cum va fi priimitu si incuviintiatu on. adunare generala a Asociatiunii, cá un'a ce din acea dí se face proprietaria preste obiectele cate voru fi daruite.

18. Tóte obiectele cate nu voru fi daruite se voru remite, indata dupa inchiderea espusetiunii, respectivitoru proprietarii; in sa pe risiculu d-loru; éra aceia espunatori, carii voru voi, cá obiectele se se vendia pe socotél'a d-loru, au se-si arate acésta vointia a d-loru de timpuriu in scrisu catra comisiunea espusetiunii, care nu va lipsí a ingrigí de marfa respectiva in acestu intielesu si detragendu spesele provisiunii le va tramite pretiuulu. —

19. Tóte acelea obiecte daruite, care nu se voru

poté preface in bani pe sam'a fondulu Asociatiunei nici pana in diua de S. Pantelomonu se voru culege si asiediá in localuri sigure si sub respunderea comisiunii, asteptanduse pentru acelea unu timpu mai priinciosu de vendiare, de es. tergulu de tíera s. a ; in sa ori candu acelea se voru vinde, totudeuna pretiuulu prinsu de la ele se va administrá fara amanare la cas'a Asociatiunii in Sibiu.

20. Spesele transportulu acelor obiecte care se voru daruí pentru fondulu Asociatiunii, se voru coperó de catra comisiunea de espusetiune, indata ce se va aratá sum'a acelor spese.

21. Colegiulu censoriloru va pregatí in timpulu prefiptu la p. 9 unu catalogu cuprindietoru de tóte obiectele, pentru care producatorii loru aru meritá lauda publica in fati'a natiunii si a patriei. On. Comitetu alu Asociatiunii va fi rogatu, cá pe temeulu acelu catalogu se emita laudatoriile sub sigilulu Asociatiunii.

22. Prevedijenduse cá din obiecte de vendiare va esí óresi care suma mai insemnatóre de bani, comisiunea va propune si va rugá pe on. Adunare generala, ca se binevoiasca a destiná 10 % din pretiuulu totalu de premii pentru producentii mai virtosu sateni si meseriasi mai lipsiti, in se de portari cuvioése, carii si de altmintrea voru fi meritatu lauda pentru produptele loru.

In serile díleloru de espusetiune se voru intocmí productiuni din musica instrumentala si vocala.

In numele comisiunei de espusetiune :

Ioanu Popasu, presiedinte; Gavriilu Munteanu, Georgiu Baritiu.

Sciri scolastice.

Dintre Ternavi in diu'a de San-Petru 1862. Dupa multe observari ce le facui despre starea scóleloru romane din mai multe tienuturi, insirate intra scirile scolastece ale Amic. Scólei, mi-iau voia a impartesi si eu o publicu ceva, pe catu cunoscú si am aflatu, despre starea scóleloru din tienutul Mediasulu.

Eu nusciu impartasit'a cineva pan' acumu ceva in asta privintia.*) Dar' spunu dela inceputu ca nu am

*) Nimenea nici odata nu si-a adusu aminte in fói'a nóstra de scólele acelu tienutu frumosu. Scólele nóstre pe Ternavi si Campi'a cea intinsa — adica la anim'a tierci nóstre — infacisiéza unu aspectu de totu tristu privitoriu-lui, fara cá dela locurile competente se se fi luatú pana acumu mesuri pentru delaturarea acestui reu. R.

se impartesiescu decatu numai lucruri triste, numai plangeri.

Starea scóleloru pe aici e trista, pentruca intelegintii cá se dícu asiá, si celor'a, cari pórtá numele de ocar-mnitorii poporului nici ca le pasa de luminaarea lui; eu nusciu déca chiar' densii mai au lipsa multa de luminaare, séu ca i cutropu alte interese meschine, caci pentru binele propriu nesocotescu si neglegu binele comunu; — in scurtu nu voru se-si plinésca chiamarea.

Cine are se pórté grige pentru redicarea si prosperarea scóleloru? Au nu pastorii sufletesci, si cu dín-sii inspectorii districtuali? Au nu densii suntu aceia cari potu scí mai curundu si mai bine poterea si voi'a poporului d'a-si redicá scóle? Au nu suntu datori densii cá se desbete poporulu nepriceputu despre necesitatea scóleloru, cá se-lu misíce si se-lu indemne la redicarea scóleloru s. a. s. a.?

Dar' se lasamu acestea, caci credemu, ça respectivii sciu bine ce aru trebui se faca, dara de dragulu lenii, si ce mai sciu eu de ce vedi díta, nu potu, adeca nu vreu, — se lasamu dícu aceste si se mergemu si se vedemu scólele díu óre cate locuri.

Se incepemu cu Mediasiu.

Aici si unitii si neunitii au case bune de scóla, dar ce folosu deca intr'insele nu se afla nici o renduéla, nici o intocmire ce ar' meritá s'o numesci catu decatu scolastica. Lefile invetiatoriloru suntu numai de bat'jocura, mai mici decatu la unu porcaru a satului. La scól'a unita abia suntu 40 fi. v. a. Cursulu scolastecu suntu indatinati a-lu tiené nu cumu ar' trebui séu celu puçinu cá la orasie, ci tienu numai semestrulu de iérna ér' semestrulu de véra lu-lasa in mil'a dlui. Nu sciu invetiatorii catu suntu de cualificati, destulu ca pedagogi nu suntu. —

In comun'a Veltiu inca se afla edificiu de scóla destulu de bunu, ziditu cam de vr'o 4 ani; este inzestratu cu bance destulu de acomodate etc., mai lipsesce inca reperatiunea la cas'a in care ar' trebui se locuésca invetiatoriulu, de óra ce nu e cementata pe din launtru nece podita, — asiá catu bietulu invetiatoriu fú silitu in iérn'a trecuta se locuésca in scóla cu copii, unde abia i potú incapé unu patu. Ce-i dreptu in acésta comuna se afla unu pedagogu absolutu destulu de capace. Se díce ca la acésta scóla prin staruinti'a acestui invetiatoriu nou, care se lupta cu 4 copii mai talentosi si preste véra, i-ar' fi adusu la atat'a, incatu 2 aru fi apti d' a trece in 1-a clasa gimnasiala, éra cei alalti 2 in clas'a suprema din vr'o scóla capitala (normala). —

De sine se intielege ca acést'a se intempla si cu voi'a parintiloru acelor'a de ai dá la alte scoli, la care éra invetiatoriulu i indémna. Ce s'atinge de léf'a invetiatoriului éra este puçina, si cata o are nu este fipsata, si numai cu greu o póte scóte dela poporu. Scól'a este un'a si pentru uniti si pentru neuniti.*)

Acestea suntu tóte scólele ce aru mai fi de ceva tréba din totu scaunulu Mediasiu. Despre tóte cele lalte n'am ce díce mai favoritoriu, de catu ca jacu in adunculu intunecimei, de órece intr'alte comune séu lipsece scóla, séu dotatiune pentru invetiatoriu, séu invetiatoriu de ceva tréba. Precum in Bazn'a nece scóla, nece invetiatoru de ceva tréba, in Blasielu pentru neuniti este o coliba de scóla, dar' lipsesce invetiatoriu si dotatiune, — pe acea urma in Adamasiu unde dómn'a preotésa e invetiatorulu, caci dnulu popa este nataresiu. — Mai in colo in Boziasiu si Prostea nu se afla nece edificiu de scóle, nece invetiatori — In Siarasiu ung. si Vurumlochu nece scóle nece invetiatori de ceva tréba, — carii suntu, sunt cantori de cei din legea veche, carii abia sciu si ei az-buchile. Asemenea sta lucrulu si in alte mai multe comune; dotatiunile inca suntu pre cum suntu si invetiatorii, cate 1/2 ferdela de cucuruzu de unu copilu ambulatoriu la scóla, mai cu sama si aceea dela acei parinti, cari tramitu de voia buna copii la scóla. —

Vin'a acestei desolari cade pe umeri díloru inspectorii districtuali, a preutiloru si-a protopopiloru. De óre ce suntu sate, care se vaera ca necum se vina, d. protopopu se asiste la esame, dar' si pentru socotelile averii besereciloru abia ese la cate 3 — 4 ani odata. — Apoi ast'a va se díca pastori sufletesci! déca nu li frica si rusine de ómeni, se se téma de d-dieu.

Sum convinsu ca ori si cine vá poté judecá, ca déca astufeliu stau scólele romane in acestu tienutu, apoi este puçina sperare de cultivarea si luminaarea poporului, cá se póta rivalisá cu alte conatiunalitati a caroru ocarmuritori si capi in totu casulu s'au stradutu si se stradaescu pentru luminaarea poporului, care altu mentea nu se póte face de cátu cu descoperirea lipseloru de scóle si prestarea midilóceloru spre susutienerea loru. Ce pré lesne amu poté face si noi candu, déca nu alte barem preutii si inspectorii districtuali aru descoperi acelea lipse ordinarieteloru si apoi densele si-aru luá ostենéla se misíce lucrulu mai departe pr: la guvernul etc.

Caci de voinu asteptá numai dela deregatorii politici, mai cu sama pre cum suntu si ai Mediasiu, toti de natiune straina, pe cari nu-i dóre capulu de inantarea nóstra, apoi ne potemu luá díu'a buna dela tóte. Déca se plange unu bietu de invetiatoriu romanu la inspectoru, ca nu-si póte scóte léf'a dela poporu, necumu se-lu ajute, dar' nici nu vré se-lu bage in sama. Déca bietulu invetiatoriu si-plange necasulu magistratului in o suplica romanésca, i-o arunca in dreptu, caci nu a scris'o in limb'a loru cá s' o póta intielege etc.

*) Frumosu, dar' si mirare! candu scimn ca pe alte locuri canta bubele si liliecii in cas'a de scóla, pentruca orbirea confesiunala nu-i lasa cá se se póta uní si folosi in comunu. R.

Èta onorati lectori asiá stamu noi cu scólele p'aici, apoi o dómne pana candu se mai stamu asiá, pana candu se fimu parasiti de toti. Conjuramu in numele lui d-dieu si a natiunii pe toti cari suntu detori se ne pórté de grige si se ne ajute in acésta privintia, — se vina si se ne scota din acesta desolatiune si intunecime!

Unu invetiatoriu cu simtiuri nationale.

Romani'a. Cetimu in „Romanulu“ urmatoriulu
A p e l u

La parintii de familia din Romani'a.

Necesitatea unoru institute de fete, in intielesulu adevieratu alu cuventului se simte tare in Romani'a: institute, dicu, cari celu puçinu pentru cate-va generatiuni, se fia nisce pepenerii de educatiune in spiritulu lui Fénélon si Aimé-Martin, cá din aceste pepenerie se póta esi femei capabile a dá patriei cetatiani demni de misiunea lor.

Vediendu dar' greutatile ce incérca multi parinti de familia, de prin districte mai alesu, cu crescerea feteloru lor; vediendu usiurinti'a cu care se tratéza la noi in genere educatinnea fiitóreloru mame, de la care patri'a astépla fericirea ei; dorindu cá junele mele compatrióte, pe lunga cele ce potu invetiá de la profesori si guvernante, se invetie si aceea mai cu séma ce folosesece neaperatu unei femei in societate, cá sócie, cá mame si cá cetatiéne; convinsu ca numai bunele moravuri potu regenerá societatile, ér' bunele moravuri se forméza prin frumósele esemple si prin studiulu moralei evangelice si alu istoriei patriei; dorindu in fine a fi si eu folositoare patriei mele potrivitv cu slabele-mi midilóce: pentru aceste cuvinte mi-amu propusu a deschide in capital'a Romaniei unu institutu de fete. Pe lunga locuintia, nutrimentu etc., elevele voru invetiá:

Limbele romana, francesa, germana si italiana. Moral'a evangelica si economi'a casnica.

Istori'a Romaniei in extenso, istori'a universalá pe scurtu, istori'a sacra.

Gramatic'a, logic'a, aritmetic'a, geografii'a, principie de botanica, de geografia, fisica si de cosmogonia. Desenu etc.

Plat'a pe anu va fi de 50 galbeni, respunsi inainte la inceputulu fie-carui trimestru.

Pentru piano se va platí deosebitu cate o diumatate galbenu pe luna.

Elevele voru avé etatea de la 6 pana la 12 ani. Afara de unu patu de feru, saltea, perna si pla-

poma, parintii voru ingrigí a procurá copileloru loru tacamulu de mésa si tóta lengeri'a (rufele) de fia-care felu cate siese.

O luna si diumatate pe anu Iulie si diumatate Augustu, cum si dóue septemani la Pasci si la Cretiuunu voru fi vacantiile.

De dóue ori pe luna (Duminica) elevele potu fi libere a petrece in sinulu familieloru séu consangeni-loru lor; insa nu se voru liberá de catu cu autorizati'a inscrisu a parintiloru, si insoçite d'unu membru alu familiiloru lor.

Atatu guvernantele catu si profesorii trebuintiosii in acestu institutu se voru alege dintre persónele cele mai recomandabile pentru sciinti'a si moralitatea lor.

Familiele cari ne voru onorá cu increderea d-loru suntu rugate a ne anuntia acést'a inscrisu subtu adres'a soçiuului meu (D. Constantinu Aricescu) celu multu pana la 15. Augustu viitoru. Iulia Aricescu.

Varietati.

Cartea de lectura cu defecte si totusi cea mai buna.

Dupa multu pretiuitulu „Telegr. Romanu“ in siedinti'a trecuta a comitetulu Asociatiunei nóstre s'a luatv in pertractare si opiniunea corpulu profesoralu din Blasiu despre cartea de lectura lucrata de subscriulu, si desi aceea s'a aflatu cu „defecte pedagogice si didactice“, desi s'a obiectatu ca noi avemu carti scolastice, totusi s'a hotaritu a se primí si a se poté intraduce in scólele nóstre din lips'a altoru carti de acestu felu mai bune. Va se dica ea se aprobá numai din singur'a cauza, ca n'avemu de presentu alta carte de feliulu ei mai buna. Luandu lucrulu in socotintia buna, orice carte din lumea acést'a numai pentru aceea e buna, caci nu este alt'a mai buna, si tóta cartea, decatu care nu esista alt'a mai buna, este cea mai buna. Din contra, cu catu numerulu cartiloru mai bune de catu alta carte órecare, cresce, acést'a din urma cu atat'a mai multu intra in numerulu cartiloru rele. — Deci nu potemu crede, ca opiniunea corpulu profesoralu Blasianu, ar' stá numai din cate ne aduce „Teiegrafulu“ in asta privintia, si daca intr'adeveru se voru fi invederandu in aceeasi opiniune defecte numeróse ale cartii atinse, atunci e tristu daca totusi pe de alta parte se aratá de cea mai buna, séu cu alte vorbe: de rea decatu care mai buna nu esista; caci se mai afla carti de lectura romanésca pentru scólele elementare.

De altu mintre vomu mai scrie in obiectulu acést'a, caci nu ne sfiimu de adeveru nici odata, cu atat'a mai puçinu, candu este a ne poté aflá defectele nóstre pro-prie.

V. R.